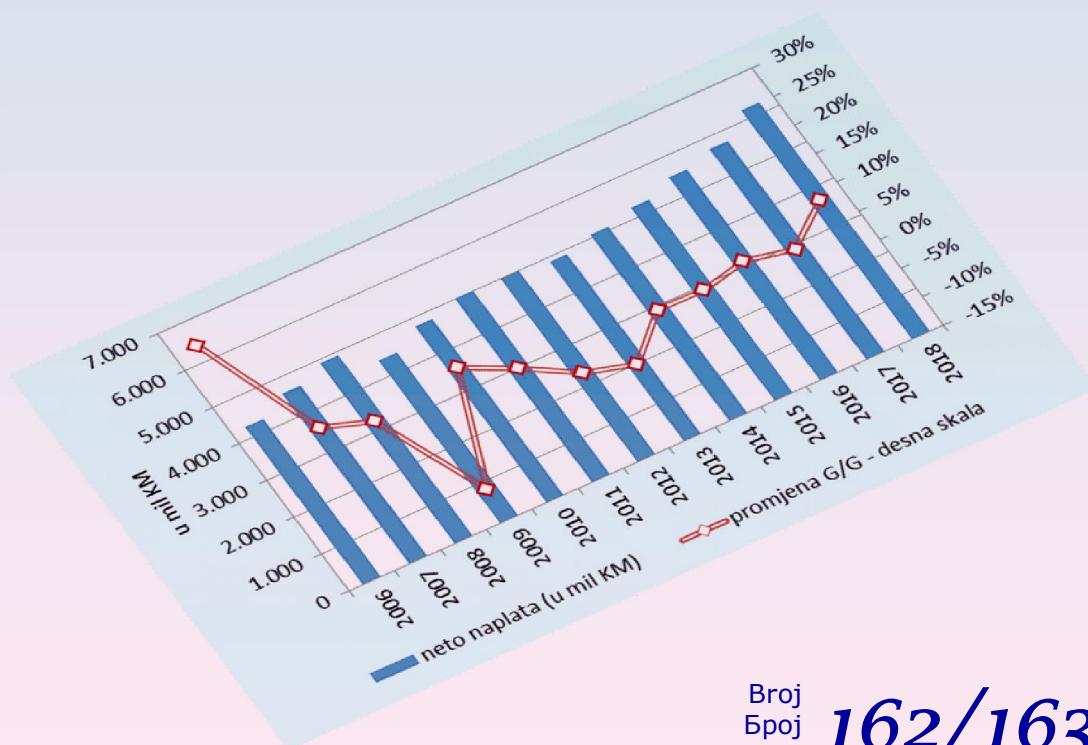

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Taxation Authority

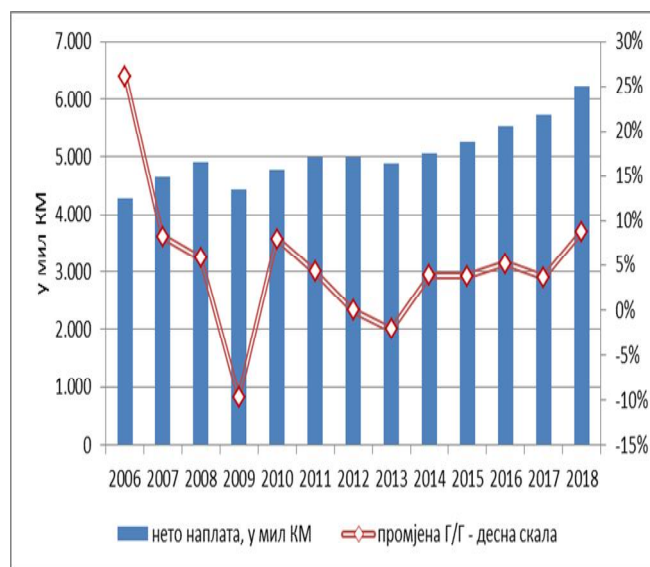
OMA Bilten

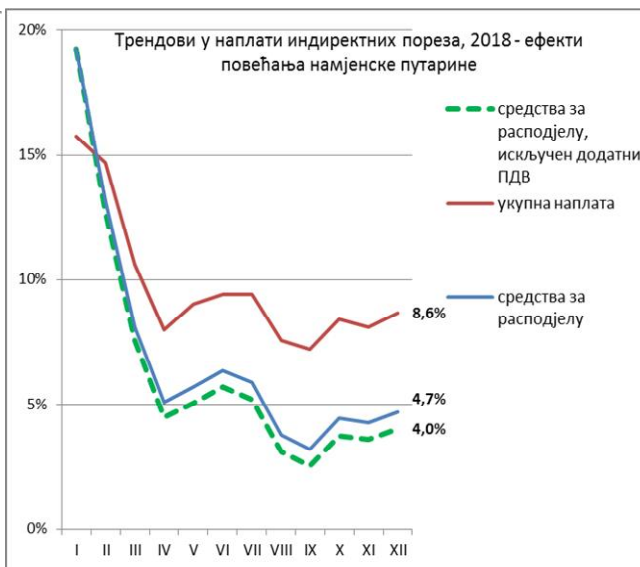
Broj
Број
Number **162/163**

Уз овај двоброј

Преглед годишње номиналне наплате показује да је у 2018. наплаћен рекордни износ прихода од индиректних пореза од оснивања УИО, а стопа раста је досегнула чак 8,6% (Графикон 1).

Графикон 1

Графикон 2

Ово је било и очекивано имајући у виду измјене Закона о акцизама. Да би се у сврху анализе осигурала упоредивост наплате прихода од индиректних пореза у 2018. са наплатом у 2017. потребно је у цијелости искључити наплату намјенске путарине, с обзиром на чињеницу да се скоро сви ефекти измјене Закона о акцизама (у примјени од 1.2.2018.) односе на намјенску путарину. Износ прихода након искључивања намјенске путарине представља трансфере прихода према буџету институција БиХ, ентитетима и Дистрикту ("средства за расподелу"). Након искључивања наплате намјенске путарине из износа укупно наплаћених индиректних пореза у 2017. и 2018. раст средстава за расподелу у 2018. износи 4,7% (Графикон 2). Будући да ефекти измјене Закона о акцизама укључују и износ ПДВ-а који је наплаћен на додатну намјенску путарину искључивањем тог ефекта стопа раста средстава за расподелу износи 4%. Стога, може се закључити да су измјене Закона о акцизама донијеле 4,6 постотна поена раста прихода од индиректних пореза.

др Динка Антић
шеф Одјељења

Садржај:

Наплата прихода од индиректних пореза, 2018

2

техничка обрада : Сулејман Хасановић, ИТ сарадник
лектор : Дарија Комленовић, проф. англистике

Наплата прихода од индиректних пореза, 2018

УКУПНА НАПЛАТА

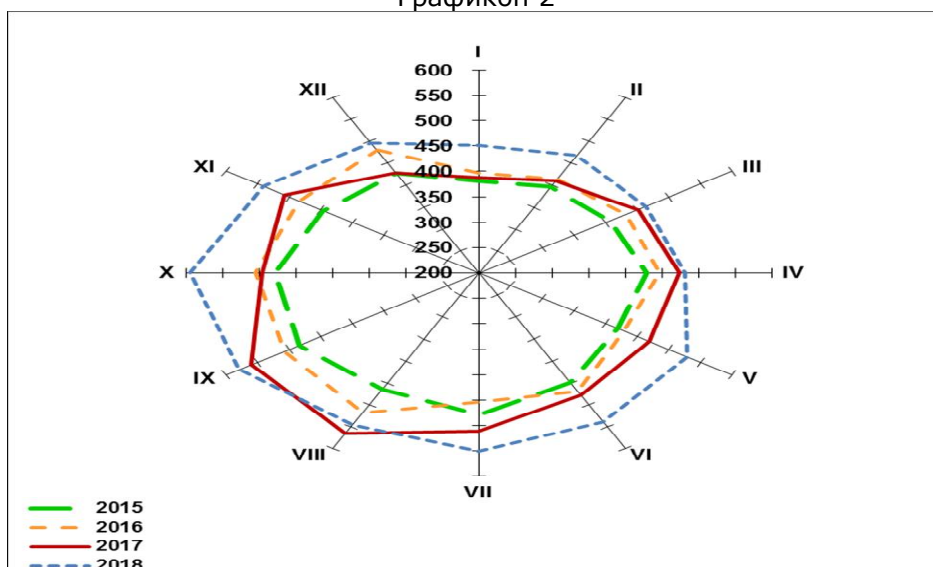
У децембру 2018. је настављен тренд раста прихода од индиректних пореза. Према извјештају о готовинском току на ЈР УИО у децембру 2018. је наплаћено 625,5 мил КМ бруто прихода од индиректних пореза, што је за 58,1 мил КМ више него у децембру 2017. Исплате поврата су биле за 8,1 мил КМ веће од исплата у истом мјесецу 2017., те је нето ефекат наплате прихода износио 66,2 мил КМ (Графикон 1). На нивоу 2018. године наплаћено је 552,6 мил КМ бруто прихода више него у 2017, док је поврата исплаћено 57,7 мил КМ више него 2017. У коначници, нето наплата је била већа за 494,8 мил КМ, односно за 8,6% више него у 2017. (Графикон 1).

Графикон 1

Посматрајући шему наплате прихода у 2018.години у односу на претходне двије године примјетан је видан напредак (Графикон 2).

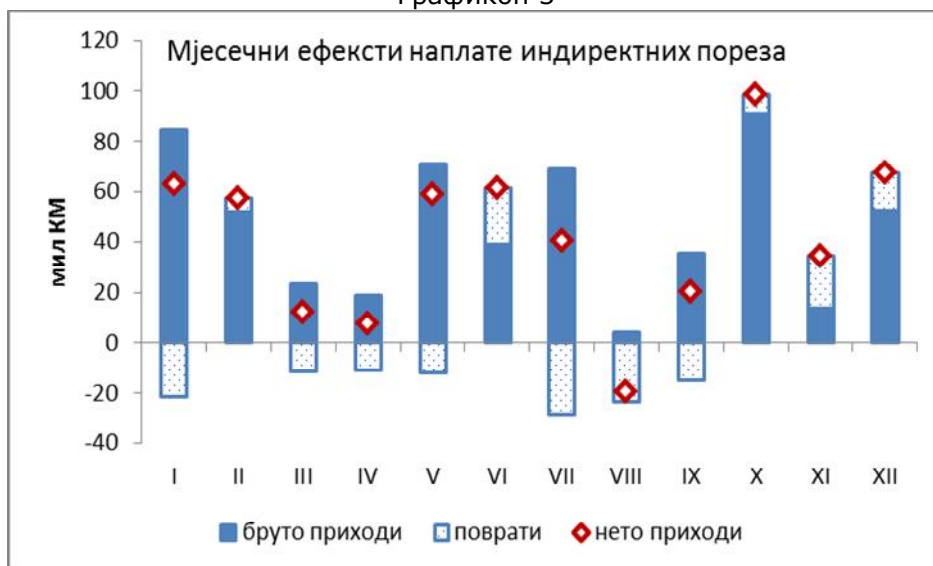
Графикон 2

Други закључак који се намеће јесте неравномјерна дистрибуција ефеката током године, која у посљедње три године губи обиљежја традиционалне шеме наплате прихода, коју су карактеризовали пад прихода у првом кварталу, те раст потрошње, а тиме и прихода од индиректних пореза, крајем године. Умјесто тога, максимални ефекти наплате прихода у 2018. остварени су у јануару и фебруару, те у мају, јуну и октобру.

Мјесечни ефекти кретања прилива и одлива са јединственог рачуна у 2018. (Графикон 3) показују да су бруто приходи расли континуирано.

Графикон 3

Највећи ефекти, који премашују 90 мил КМ, остварени су у првом и четвртм кварталу. С друге стране, евидентно је побољшање у исплати поврата, поготово у посљедња три мјесеца.

Квартална анализа наплате прихода од индиректних пореза показује да позитивни трендови у наплати индиректних пореза трају већ четири и по године у континуитету, са изузетком пада прихода у четвртм кварталу 2017., као посљедице пролонгирања исплата поврата из трећег квартала исте године (Графикон 4). Забиљежене су високе стопе раста наплате у 2018. години. У првом кварталу стопа раста је износила 10,7%. Наплата прихода од индиректних пореза у првом кварталу 2018. је дијелом била под утицајем неколико фактора. Прво, помјерање увоза из трећих земаља из децембра 2017. у јануар 2018, те пренос уплате ПДВ на увоз у склопу плаћања царинског дуга у 2018, смањило је извршење прихода у 2017, а повећало наплату у 2018. Друго, дуванска индустрија је одложила повећање малопродајних цијена цигарета са 1.1.2018. на 1.3.2018., односно 1.4.2018., што је произвело повећану потрошњу цигарета у прва два мјесеца 2018. Треће, почетак примјене измјена Закона о акцизама, које подразумијевају повећање намјенске путарине на деривате нафте и повећање акциза на лож-уље, представљао је потицај за раст потрошње и стварање залиха деривата пред повећање малопродајних цијена деривата. Ефекти повећане потрошње на приходе од акциза, путарине и, посљедично ПДВ-а у чију основицу су наведени приходи укључени, испољили су се у јануару, када се ради о увозним дериватима, те у фебруару, код домаћих деривата нафте. Четврто, увођење новог ПДВ *software-a* у фебруару 2018. произвело је помјерање у шеми исплата поврата ПДВ-а, што је имало за посљедицу мање исплате у фебруару, а повећање исплата у марту и априлу. У другом кварталу је остварена стопа раста од 8,9%, а главни генератор раста постају путарине, што индиректно има утицај и на повећање наплате ПДВ-а. У трећем кварталу је забележен раст од 2,5%. Успоравање раста је била посљедица снажног раста исплата поврата ПДВ-а, који је скоро анулирао раст бруто ПДВ-а. Осим тога, забележен је и значајан пад прихода од акциза. Међутим, у

четвртм кварталу 2018. је наступио велики преокрет. Остварен је енорман раст прихода од 13,1%. Главни фактор раста је био ПДВ-е, како због раста бруто наплате, тако и због позитивних трендова у исплати поврата ПДВ-а обвезницима.

Графикон 4

Кумулативна наплата у 2018. била је 1,3 постотна поена изнад ревидираних октобарских пројекција (Графикон 5, приказ лијево). Дискрепанца између раста средстава за распоdjелу у односу на ревидиране октобарске пројекције износи 1,3 постотна поена (Графикон 5, приказ десно). С обзиром на сличну дискрепанцу може се закључити да је главни фактор бржег раста прихода од индиректних пореза у односу на ревидиране пројекције био раст наплате ПДВ-а у четвртм кварталу 2018.

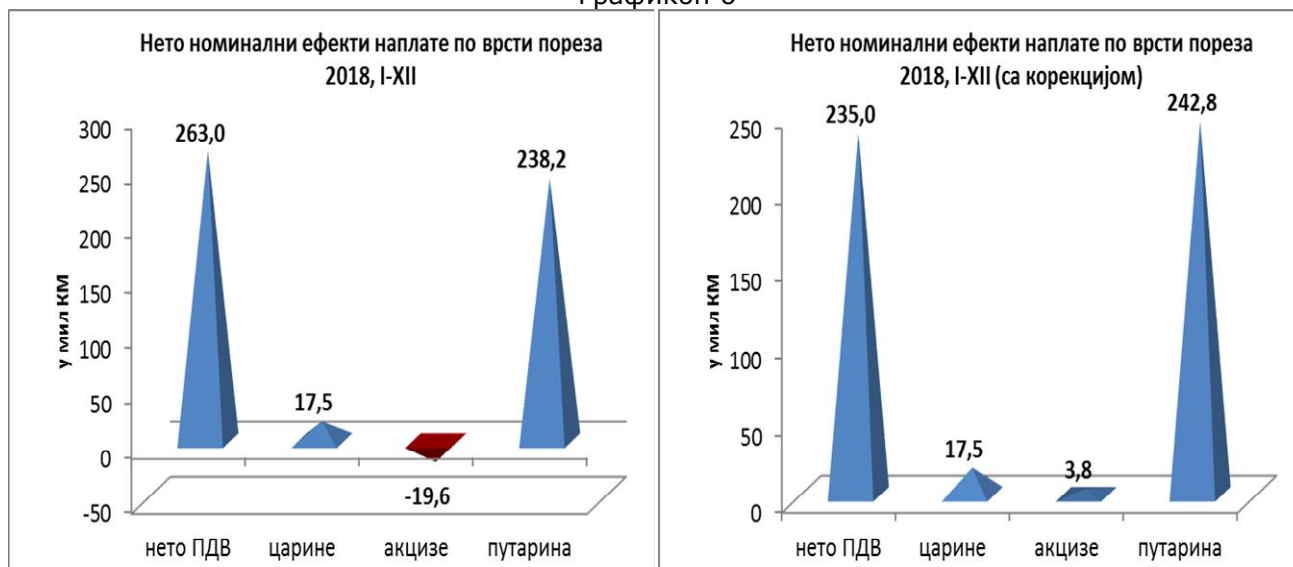
Графикон 5

ТРЕНДОВИ ПО ВРСТИ ПРИХОДА

Према извјештају УИО највећи позитивни нето ефекти у 2018. остварени су у наплати ПДВ-а (263 мил КМ), те путарина (238,2 мил КМ) и царина (17,5 мил КМ), док је акциза наплаћено мање за 19,6 мил КМ (Графикон 6, приказ лијево).

Графикон 6

Међутим, због све учесталије компензације обавеза за акцизе на нафтне деривате и обавеза за путарину потраживањима по основу ПДВ-а (порески кредит) током прошлих мјесеци дошло је до значајних одступања структуре наплаћених прихода у односу на ону која је приказана у извјештају УИО. На основу готовинског тока није могуће донијети исправне закључке о ефектима примјене измјена Закона о акцизама у подручју опорезивања деривата, јер се наплата акциза неоправдано умањује, док се, с друге стране, наплата ПДВ-а неоправдано повећава за износ прихода који су, умјесто да су исплаћени као поврат, кориштени за плаћање будућих обавеза обвезника. Након корекције прихода за износ компензације номинални позитивни ефекти у наплати ПДВ-а износе 235 мил КМ (вид Графикон 6, приказ десно), док је на акцизама *de facto* остварен раст прихода од 3,8 мил КМ. Мање корекције навише извршене су и на приходима од путарине (вид. Графикон 6, приказ десно).

Царине

Наплата прихода од царина у 2018. је имала континуирани позитивни тренд током цијеле године (Графикон 7). Раст је осцилаторног карактера, а врло високе стопе раста су забиљежене сваки четврти мјесец у години. Кумулативна стопа раста прихода од царина се десет мјесеци кретала између 7% и 8%, да би се због скромнијег раста наплате у посљедња два мјесеца смањила на 6,5% (Графикон 7). Квартални приказ трендова (Графикон 8) показује стабилан раст прихода од царина, са благим успоравањем у четвртном кварталу. У првом кварталу остварен је раст прихода од 7,2%, у другом од 5,9%. Опоравак наплате царина у трећем кварталу донио је максимални квартални раст од 7,9%, да би у посљедњем кварталу због успоравања наплате остварен раст од 5% (Графикон 8).

Графикон 7

Графикон 8

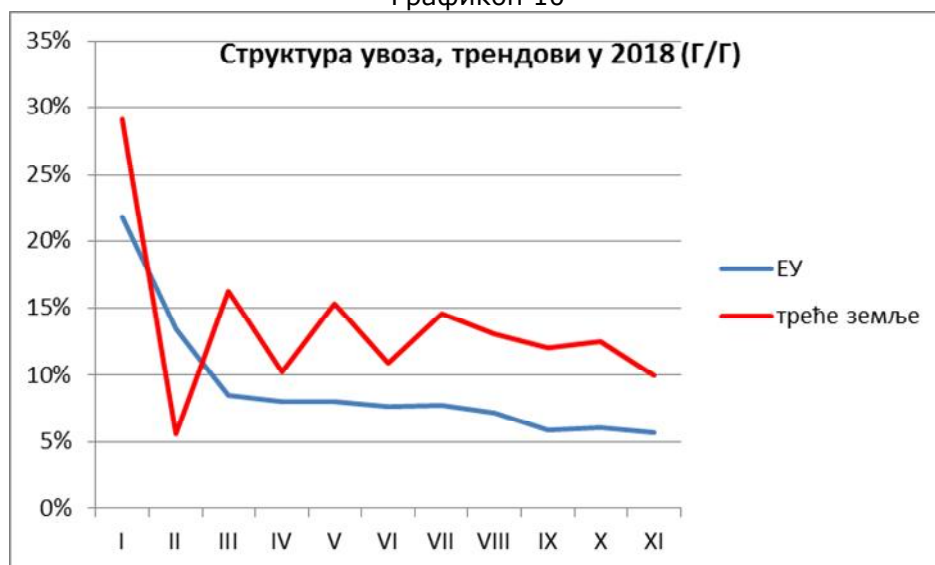
Преглед годишње наплате прихода од царина показује континуирани номинални раст прихода након окончања периода петогодишњег смањења и укидања царина на највећи дио увоза из ЕУ. Адаптација ССП у 2017. није довела до губитка прихода од царина, већ је, напротив, остварен снажан раст, који је настављен и у 2018. (Графикон 9).

Графикон 9

Имајући у виду да је највећи дио увоза добара у БиХ већ либерализован, под режимом царина се налази ограничен број роба из ЕУ, те увоз из трећих земаља. Према подацима Агенције за статистику БиХ увоз добара поријеклом из ЕУ за једанаест мјесеци 2018. повећан је за 5,7% (Графикон 10). У истом периоду увоз из трећих земаља је порастао за 9,9%. Из Графикона 10 се може закључити да се стопа раста увоза из трећих земаља десет мјесеци кретала у распону између 10% и 15%, да би тек у новембру пала испод 10%, иако је увоз из азијских земаља повећан за 20,2%. Разлог успоравања увоза из трећих земаља је увоз из Русије. Увоз из те земље је за девет мјесеци 2018. биљежио раст од 28,7%, да би дошло до значајног пада у октобру и новембру, који је био такве размјере да је на нивоу једанаест мјесеци остварен пад од 2,9%. Из горње анализе трендова у структури увоза може се закључити да је успоравање раста прихода од царина посљедица успоравања раста увоза из ЕУ и пада увоза из Русије, који се није могао компензовати растом прихода од царина на увоз из Кине и осталих азијских земаља.

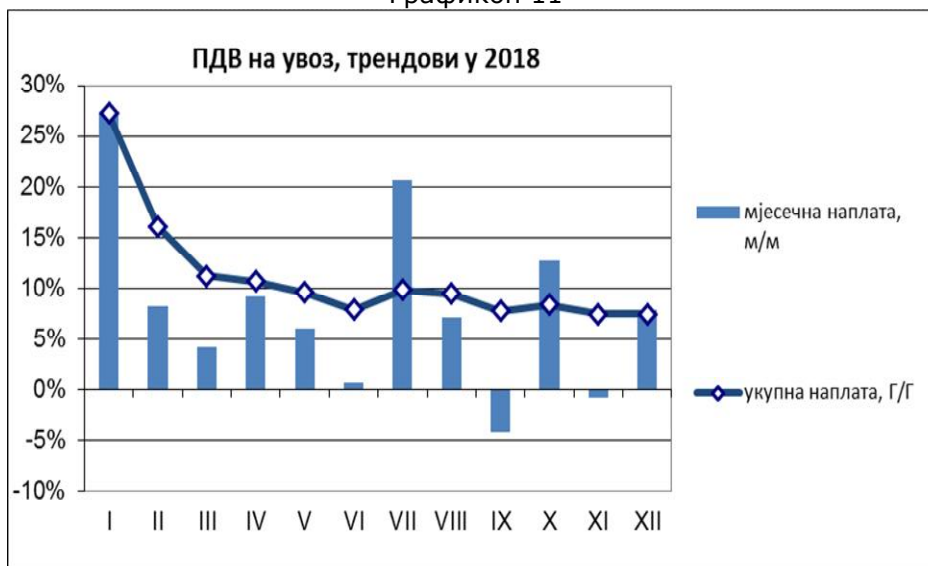
Графикон 10

ПДВ**Бруто ПДВ**

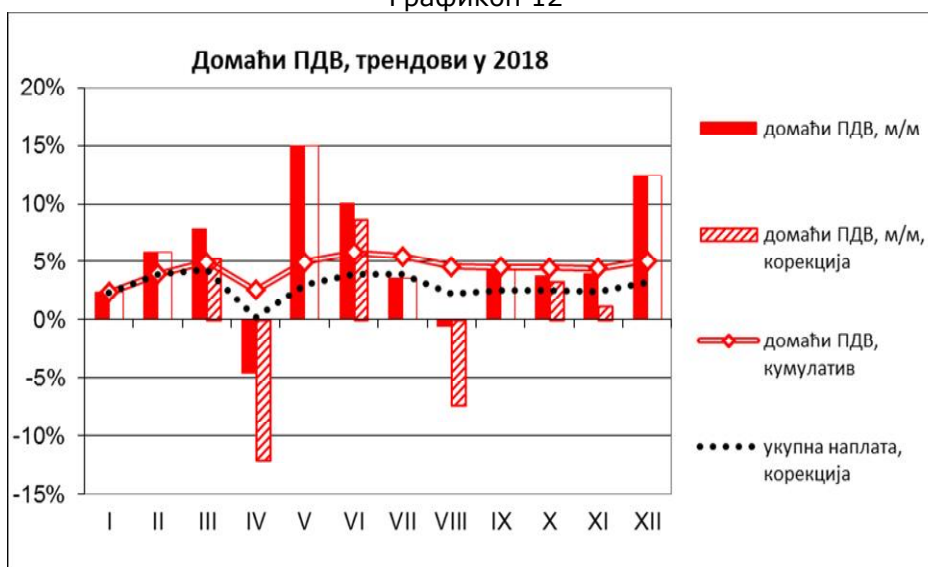
У 2018. остварен је раст нето наплате ПДВ-а изнад очекивања. Бруто наплата је расла по стопи од 6,6%. Анализа структуре бруто наплате показује позитивни тренд у наплати ПДВ-а на увоз и домаћег ПДВ-а у највећем дијелу 2018 године, који је, у коначници, донио раст ПДВ-а на увоз од 7,5% и домаћег ПДВ-а од 5,1% у односу на 2017. (Графикони 11 и 12).

Графикон 11

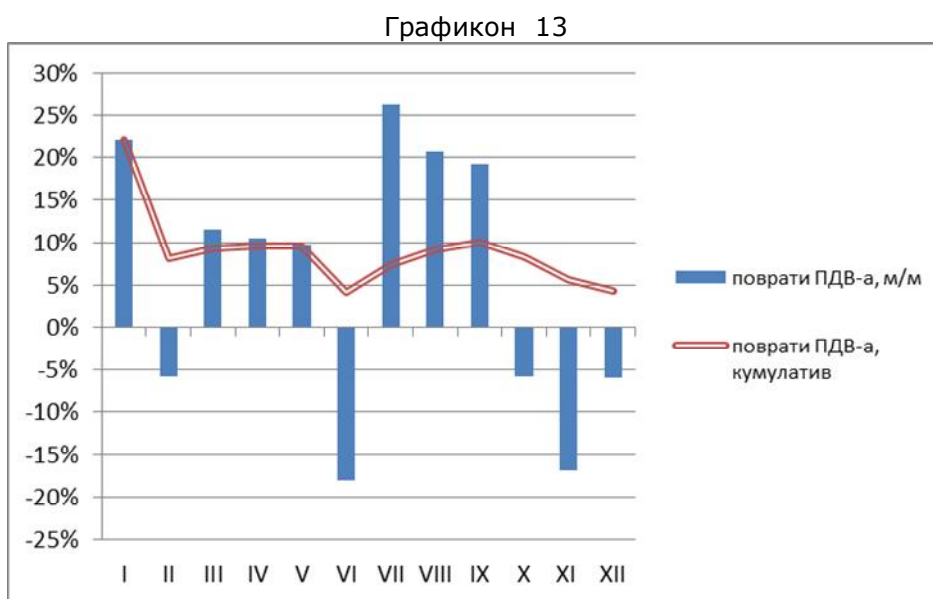
Због компензације обавеза за акцизе на нафтне деривате из ПДВ кредита извршена је корекција наниже у наплати домаћег ПДВ-а. Након корекција може се закључити да је кумулативна стопа раста домаћег ПДВ-а у 2018. износила 3,2% (Графикон 12, приказ десно, линија ●●●).

Графикон 12

Поврати ПДВ-а

Високе исплате поврата ПДВ-а су биле битно обиљежје наплате прихода од индиректних пореза у претходним годинама. Од почетка 2018. поврати ПДВ-а имају осцилаторни тренд, који је, на крају, донио раст од свега 4,4% (Графикон 13, линија кумулатива). Мјесечне стопе раста су се кретале од -18% до +22%. Помјерање шеме исплата поврата у фебруару због увођења новог ПДВ *software-а* донијело је пад исплата поврата ПДВ-а у том мјесецу. Примјетан је пад исплата у јуну, те у четвртом кварталу 2018, што се може повезати са мјесечним осцилацијама увоза и извоза, с тим да треба имати у виду да се ефекти раста/пада увоза и извоза на поврате испољавају у различитим роковима, с обзиром на рокове исплате поврата ПДВ-а извозницима и осталим обвезницима.

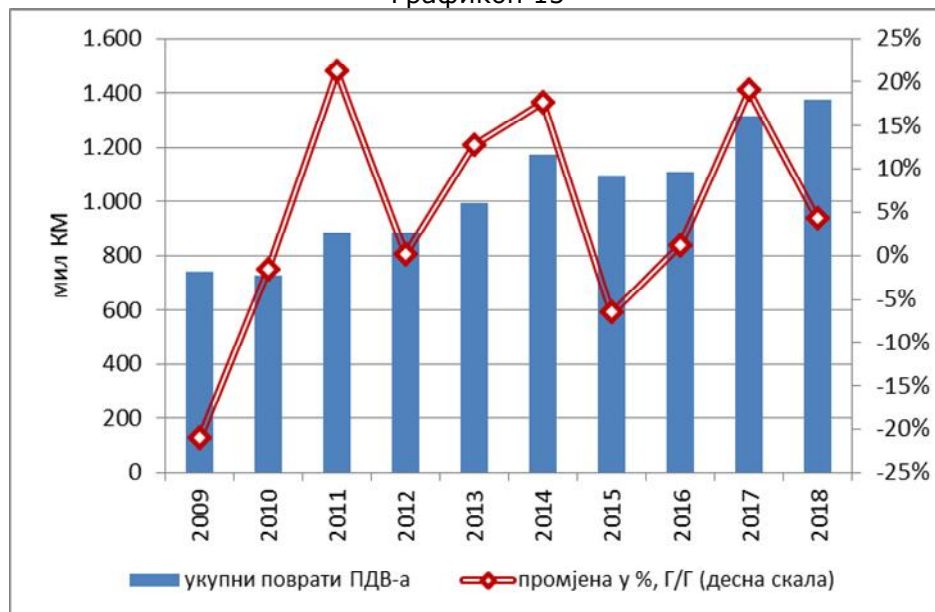
Квартални преглед исплата поврата ПДВ-а још више указује на горе описане осцилације. У првом кварталу забиљежен је раст од 9,3%, у другом пад од 0,3%, у трећем раст од 22,2%, а у четвртом пад од 9,4% (Графикон 14).

Графикон 14

Годишњи преглед исплаћених поврата ПДВ-а и трендова указује на значајно успоравање номиналних исплата у односу на 2017. годину (Графикон 15).

Графикон 15

Просјечно годишње издвајање поврата из бруто наплате у 2018. износило је 26,2%, што је за 0,6 постотна поена мање него у 2017. Удио поврата обвезницима је већи за 0,5 п.б., док је удио поврата међународним пројектима мањи за 0,8 п.б. и представља најнижи удио од 2008. године. Аналитика поврата ПДВ-а показује да је обвезницима у 2018. исплаћено 88 мил КМ поврата више него у 2017. С друге стране, поврати ПДВ-а међународним пројектима били су мањи за 29,4 мил КМ у односу на 2017., што указује на смањење улагања у инфраструктуру и остале пројекте финансиране од стране међународних финансијских институција (Графикон 16).

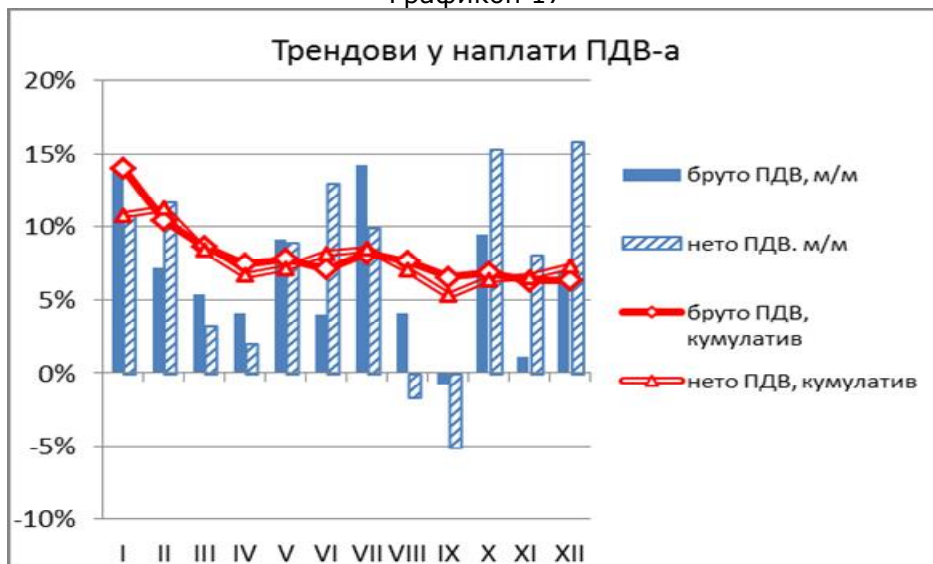
Графикон 16

Нето ПДВ

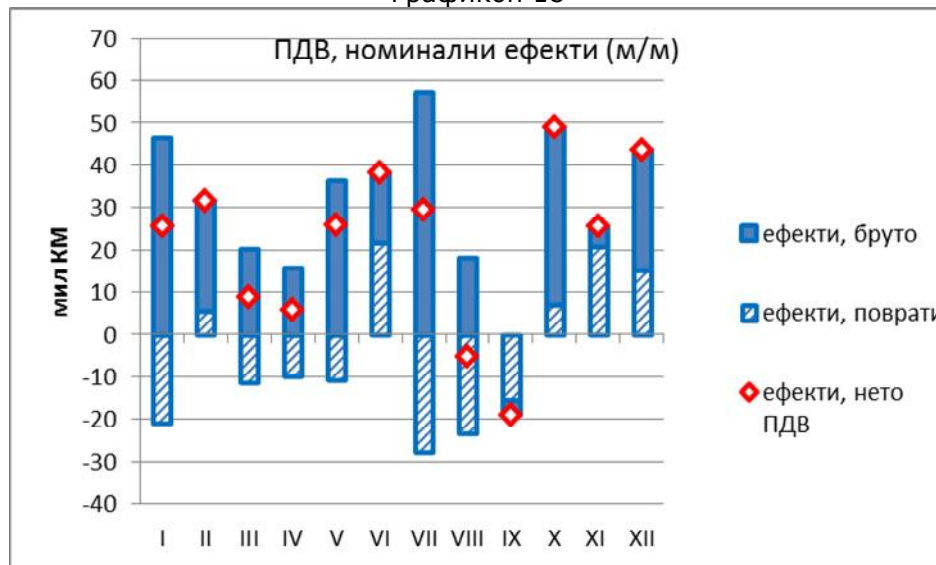
Раст бруто наплате уз скромнији раст поврата од 3,8% резултовао је високом стопом раста нето ПДВ-а од 7,4% (Графикон 17). Анализа мјесечне наплате ПДВ-а показује позитиван тренд током цијеле 2018. године, са изузетком аугуста и септембра. Позитиван тренд карактеришу неубичајено високе стопе раста нето ПДВ-а које су досегле и 16%, као у октобру и децембру. С друге стране, у септембру је забиљежен пад нето ПДВ-а од 5%. Високе стопе раста нето ПДВ-а резултат су кумулативног позитивног ефекта раста бруто ПДВ-а током цијеле године и смањених исплата поврата у односу на 2017.годину.

Графикон 17

Номинални позитивни ефекти нето наплате остварени су у свим мјесецима осим у септембру, када је забиљежен снажан раст поврата ПДВ-а и пад бруто наплате (Графикон 18). Максимални мјесечни нето ефекат је износио 50 мил КМ у октобру, а највећи негативни ефекат -20 мил КМ у септембру 2018.

Графикон 18

У номиналном смислу у 2018. години УИО је наплатила рекордан износ нето ПДВ (Графикон 19). Исто тако, уочава се растући тренд раста наплате ПДВ-а у посљедњих пет година. Најважнији фактори раста су успоравање исплата поврата ПДВ-а, раст потрошње и ефикасност наплате.

Графикон 19

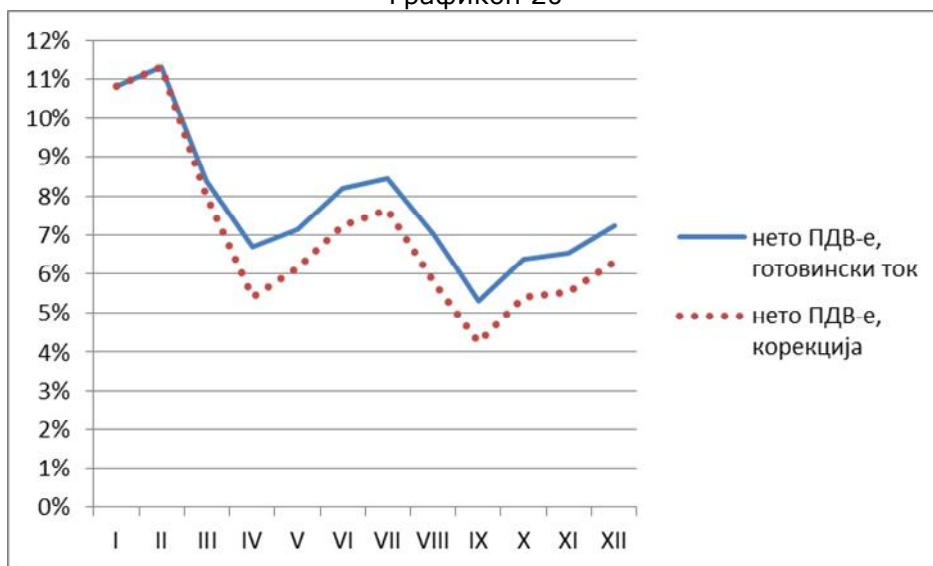

Значајан пад поврата ПДВ-а по основу међународних пројеката донио је 0,8 постотних поена нето раста ПДВ-а. Постоје и други једнократни фактори неуобичајеног раста нето ПДВ-а у 2018. Један од фактора је прелијевање између фискалних година. Дискрепанца између мањег пада увоза у децембру и већег пада ПДВ-а на увоз указује да је дио прихода од увоза ПДВ-а из 2017. због рокова плаћања царинског дуга наплаћен у јануару 2018¹. Наведени ефекат се може процијенити у висини од 0,3 постотна поена нето раста ПДВ-а.

¹ У јануару 2018. евидентирана је обратна ситуација - стопа раста ПДВ-а на увоз је премашила стопу раста увоза.

Други једнократни фактор је рачуноводствене природе. Имајући у виду чињеницу да је дио обавеза по основу акцизе на деривате нафте и путарине плаћен из ПДВ кредита који је претходних мјесеци био оприходован потребно је извршити корекције у наплати нето ПДВ-а у мјесецима када је кориштен ПДВ кредит за плаћање обавеза за акцизе на деривате нафте. Корекција износи 0,9 постотних поена раста нето ПДВ-а, што значи да је раст нето ПДВ-а у 2018. *de facto* износио 6,4%, умјесто 7,4%, како произилази из извјештаја о наплати према готовинском току (Графикон 20).

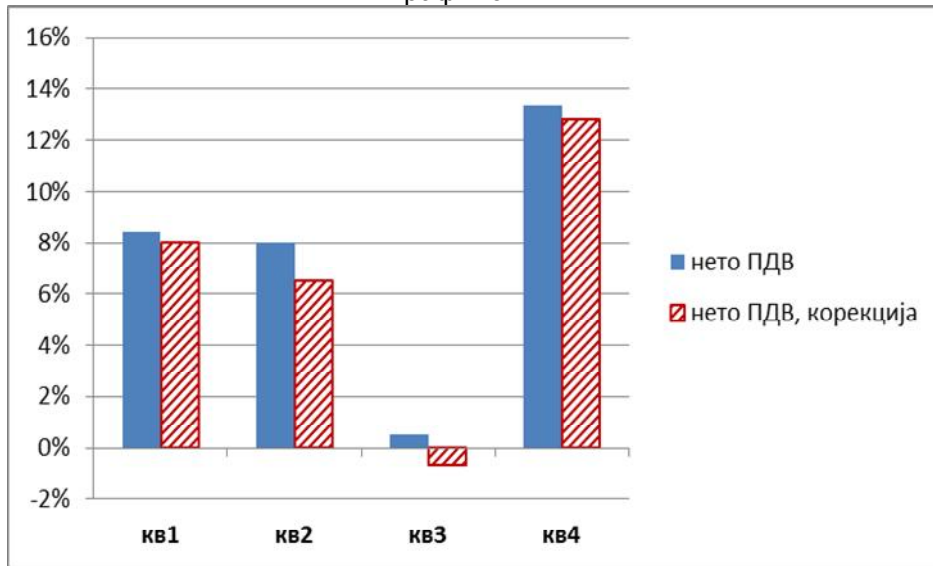
Графикон 20

Трећи важан једнократни фактор раста ПДВ-а у 2018. јесу ефекти измјена Закона о акцизама који су се остварили у наплати прихода од путарине. Износ ПДВ-а који је наплаћен на повећану основицу донио је 1,1 постотни поен раста нето ПДВ-а. У цјелини, ефекат једнократних фактора раста нето ПДВ-а може се процијенити у висини од 2,3 постотна поена, а заједно са ефектом мање исплаћених поврата ПДВ-а по основу међународних пројеката 3,1 постотна поена. Стога, може се извести закључак да би нето раст ПДВ-а без дјеловања наведених фактора износио 4,3%, што је и даље знатно изнад раста потрошње.

Квартална поређења након корекција наплате због пребијања пореских кредита са обавезама за акцизе на деривате нафте показују негативан раст у трећем кварталу и врло високи раст у четвртном кварталу 2018. (Графикон 21).

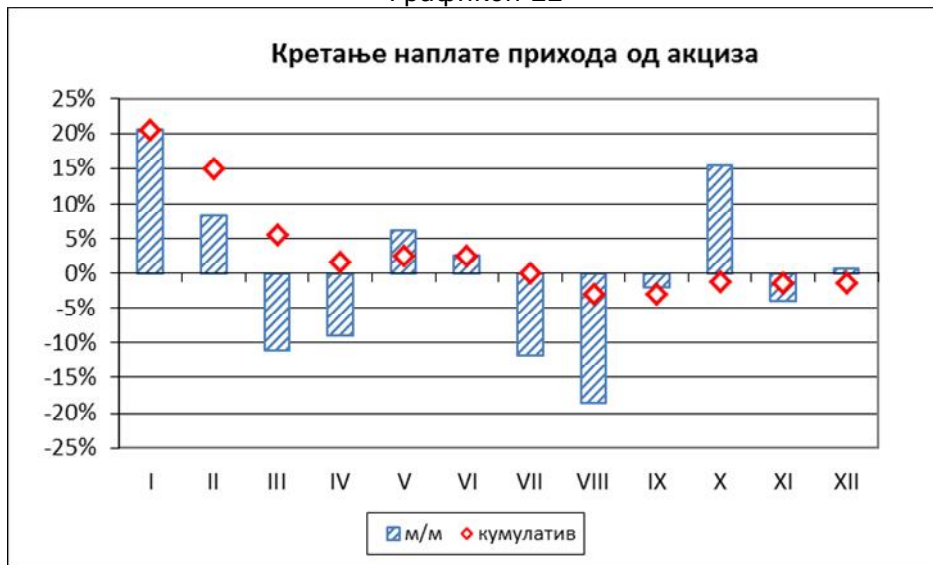
Графикон 21

Акцизе

У децембру је забиљежен благи раст прихода од акциза од 0,7%, што је ублажило негативну кумулативну стопу раста, тако да је 2018. окончана са падом прихода од акциза од 1,4% (Графикон 22). Наплату акциза у 2018. обиљежили су негативни трендови. Позитивна кретања су забиљежена само у прва два мјесеца, а раст у неколико мјесеци током године представљао је спорадичну епизоду.

Графикон 22

Позитиван раст у децембру углавном је остварен у наплати акциза на увозне акцизне производе (дуванске прерађевине, нафтне деривате, пиво,..), док је код акциза на домаће акцизне производе забиљежен велики пад прихода.

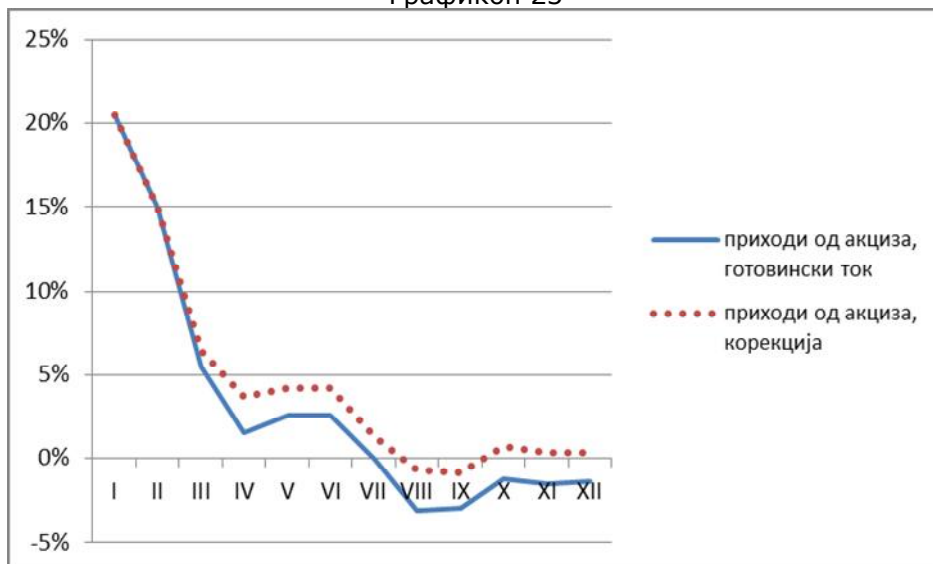
Будући да је значајан дио обавеза за акцизу на деривате нафте плаћен из ПДВ кредита званични подаци о учинцима наплате акциза из извјештаја о готовинском току су

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uino.gov.ba

Сарајево: Змаја од Босне 476, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 246 081, Факс:+387 033 246 080, Web: www.oma.uino.gov.ba

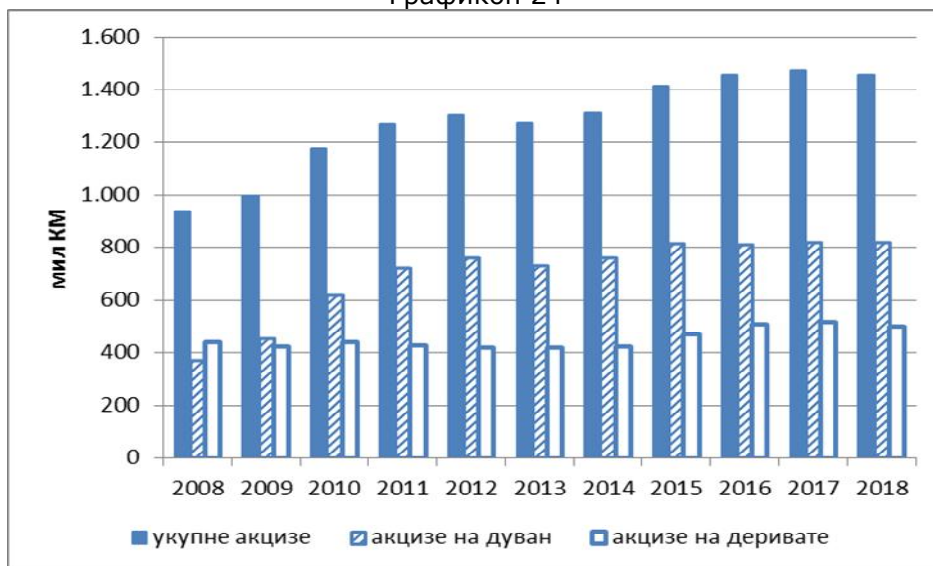
потцијењени. Након корекција долази се до закључка да је у 2018. ипак остварен раст прихода од акциза од 0,4% (Графикон 23, линија ●●●).

Графикон 23

У коначници намеће се закључак да акцизе више не представљају извор додатних прихода за финансирање буџета у БиХ, те да у будућности једини извор прихода предстаља ПДВ. Наведени закључак потврђује и годишњи преглед наплате прихода од акциза (Графикон 24). Примјећује се да су исцрпљене могућности за раст прихода од акциза на дуванске прерађевине и нафтне деривате, што је забрињавајуће, будући да ти приходи детерминишу трендове у наплати укупних акциза.

Графикон 24

Кретање наплате у децембру 2018. само је потврдило досадашње трендове и потпуну маргинализацију домаћих прихода од акциза. До прије неколико година удио прихода од акциза на увезене акцизне производе је чинио 2/3 укупних прихода од акциза, а у 2018. години чак 81%. Континуирано погоршање ситуације на тржишту акцизних производа указује

на ургентну потребу ревитализације домаће индустрије у наведеним сегментима. БиХ у наредним годинама може очекивати значајније додатне приходе само из наплате ПДВ-а, док наплату акциза може побољшати само значајнији раст дохотка, ефикаснија борба против пореске евазије и црног тржишта дуванских прерађевина, те ревитализација домаће индустрије у сегменту домаћих акцизних производа.

Акцизе на дуван

У децембру је забиљежен раст прихода од акциза на дуван од 1,5% (Графикон 25, приказ лијево). Међутим, подаци о структури наплаћене акцизе током 2018. године показују да се на тржишту дуванских прерађевина у БиХ дешавају велике промјене, које подразумевају рапидно смањивање домаће производње (вид. Графикон 25, приказ десно) и преузимање тржишта од стране великих иностраних дуванских компанија. Таква тржишна стратегија мијења досадашњи ток наплате прихода од акциза, јер се акциза на домаће производе плаћала приликом подношења акцизне пријаве, а акциза на увозне производе приликом преузимања акцизних маркица, што се дешава мјесец-мјесец и по прије увоза цигарета. Наведена појава супституције домаћих цигарета цигаретама из увоза због плаћања акциза на увоз *ex ante* позитивно је дјеловала на готовински ток наплате акциза на дуван у 2018., јер се дио прихода, за који се очекивало да ће бити наплаћени у јануару 2019. на домаће цигарете продате у децембру 2018, прелио из 2019 у 2018. Наведена промјена шеме наплате акциза је један од разлога што је наплата прихода од акциза на дуванске прерађевине у 2018. у коначници била на нивоу наплате у 2017., док су пројекције предвиђале благи пад прихода од 1%.

Графикон 25

Акцизе на деривате нафте и путарина

Реална слика трендова у наплати акциза на деривате нафте се може добити тек након корекција за износ прихода од акциза који су наплаћени компензацијом са ПДВ кредитом. Након извршених корекција може се закључити да је у 2018. ипак остварен раст прихода од акциза на деривате нафте од 1,6% (Графикон 26, приказ лијево, линија ●●●).

Графикон 26

Компензација обавеза за акцизе са ПДВ кредитом извршена је само у дијелу домаћих акциза. Након корекција навише за износ компензације пад прихода од домаћих акциза је износио 23,9% (Графикон 26, приказ десно, линија ●●●).

Према извјештају о готовинском току наплата прихода од акциза на деривате нафте је у три квартала била негативна (-0,6%, -6,9%, -6,7%), а у четвртм позитивна (1,9%), у односу на кореспондирајуће квартале у 2017. Међутим, након додавања прихода који су наплаћени компензацијом трендови су у цијелости позитивни. У првом кварталу је остварен раст од 2,2%. Разлог је раст набавки деривата у јануару пред ступање на снагу измјена Закона о акцизама, што се одразило на наплату акциза у јануару (увоз) и фебруару (домаћи деривати). У другом кварталу је наплата акциза била на нивоу истог квартала 2017, што је и очекивано због раста малопродајних цијена узроковано растом пореза у БиХ и растом цијена нафте на свјетском тржишту. Успоравање раста цијена нафте, стабилизација и пад цијена су донијели раст наплате акциза, те је у трећем кварталу остварен раст од 1,5%, а у четвртм 3,3% (Графикон 27).

Графикон 27

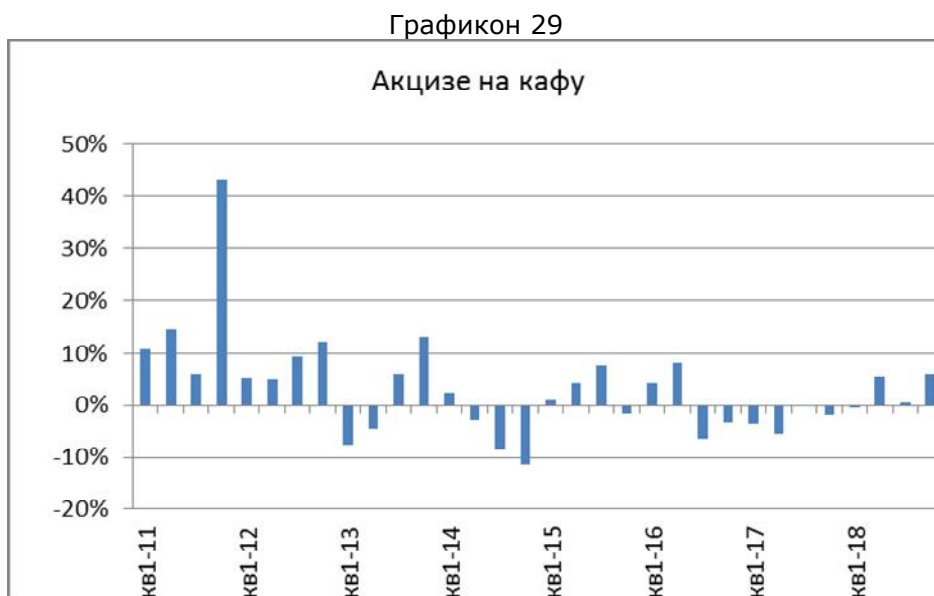
Приходи од путарина су очекивано високи с обзиром да се износ путарине повећао за 60%, а током године није дошло до значајнијег пада количина деривата на које се убире путарина (Графикон 28).

Графикон 28

Акцизе на кафу

У смислу наплате прихода од акциза на кафу 2018. десио се велики преокрет. Након негативног раста, који је у континуитету трајао шест квартала, у 2018. је забиљежен раст прихода од акциза на кафу. У првом кварталу су приходи били на нивоу наплате из 2017, у другом кваталу је остварен раст од 5,6%, у трећем 0,6%, а у четвртном 5,9% (Графикон 29).

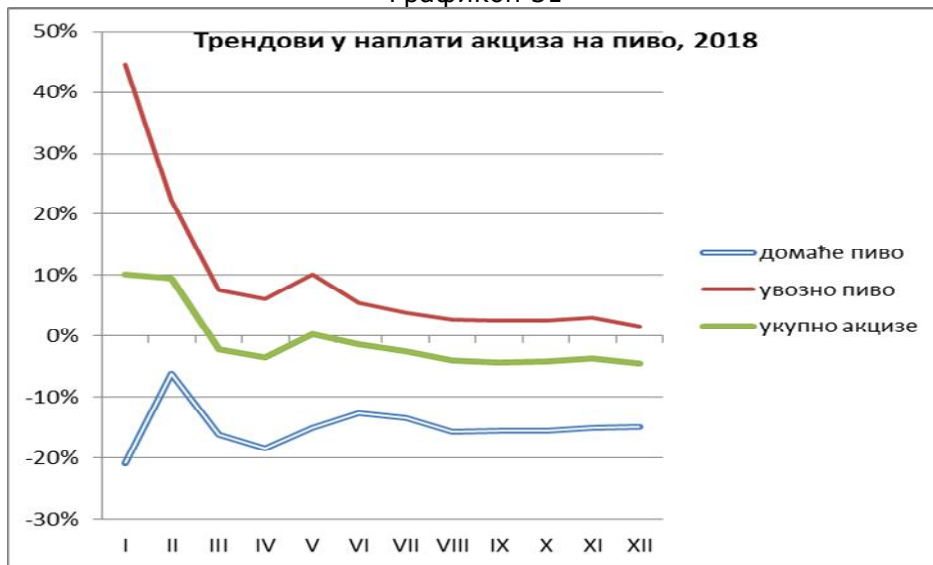
Акцизе на пиво, алкохол, алкохолна и безалкохолна пића

Наплата акциза на групацију производа коју чине пиво, алкохол, алкохолна и безалкохолна пића је свеукупно била 2% мања него у 2017. години. Иако је у 2018. остварен пад прихода акциза на алкохол, алкохолна и безалкохолна пића анализа номиналне наплате показује да су текући трендови *de facto* у складу са историјским трендом, у којем наплата 2017. представља десетогодишњи максимум (Графикон 30).

С друге стране, наплата акциза на пиво је имала свој историјски максимум 2016. године, као резултат увођења више стопе акцизе, коју плаћају увозници и домаће пиваре које прелази законски праг². Опадајући тренд наплате прихода од акциза на пиво траје већ двије године. У првом кварталу 2018. наплата прихода од акциза на пиво је била мања за 2,2% у односу на наплату у истом кварталу, а у другом кварталу за 0,7%. У трећем кварталу остварен је пад прихода од 7,9%, а у четвртном од 5,3%. (Графикон 30). Анализа наплате акциза на пиво у 2018. показује стрмоглав пад наплате акциза на увозна пива (а тиме и увоза пива), те континуиране негативне трендове промета пива домаћих пивара (Графикон 31).

Графикон 31

² Од домаћих пивара једино Бањалучка пивара има годишњу производњу пива која премашује праг од 400,000 хл, те, сукладно Закону, плаћа вишу акцизу.